

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

प्राधिकृत प्रकाशन

वर्ष ४, अंक ४२] गुरुवार ते बुधवार, नोव्हेंबर २२-२८ २०१८/अग्रहायण १-७, शके १९४० [पृष्ठे २७, किंमत : रुपये ११.००

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी प्रत्येक विभागाच्या पुरवणीला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग एक-अ-नागपूर विभागीय पुरवणी

(भाग चार-ब मध्ये प्रसिध्द करण्यात आलेले आहेत त्यांव्यतिरिक्त) केवळ नागपूर विभागाशी संबंधित असलेले महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपालिका बरो, जिल्हा नगरपालिका, प्राथमिक शिक्षण व स्थानिक निधी लेखापरिक्षा अधिनियम या अन्वये काढण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना.

भाग १-अ (ना.वि.पु.) म.शा.रा., अ. क्र. १५९.

नगर विकास विभाग

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२, दिनांक ०२ नोव्हेंबर, २०१८

महाराष्ट्र प्रादेशिक व नगर रचना अधिनियम, १९६६.

क्रमांक टिपीएस-२४१४-४७७-प्र.क्र. २४८ (भाग-१)-नवि-९-२०१४.—

ज्याअर्थी, नागपूर शहराची सुधारित विकास योजना (यापुढे “ उक्त विकास योजना ” असे संबोधिले आहे), महाराष्ट्र प्रादेशिक व नगर रचना अधिनियम, १९६६ (१९६६ चा महा. ३७ वा) (यापुढे “ उक्त अधिनियम ” असे संबोधिले आहे) चे कलम ३१ (१) अन्वये शासन, नगर विकास विभाग अधिसूचना क्र. टिपीएस-२४९६-२६४३-प्र. क्र. ३००(अ)-९७-नवि-९, दिनांक ७ जानेवारी, २००० अन्वये मंजूर झाली असून ती दिनांक १ मार्च, २००० पासून अंमलात आली आहे, तसेच नागपूर शहराची सुधारित विकास नियंत्रण नियमावली शासन अधिसूचना, नगर विकास विभाग क्र. टिपीएस-२४००-१६८४-प्र. क्र. २३५-२०१४-नवि-९, दिनांक ३१ मार्च २००१ अन्वये मंजूर झाली असून ती दिनांक ९ एप्रिल, २००१ पासून अंमलात आली आहे. (यापुढे “ उक्त विकास नियंत्रण नियमावली ” असे संबोधिले आहे)

आणि ज्याअर्थी, सूचना क्रमांक टिपीएस-२४१४-१४३-प्र.क्र. १८९-२०१४-नवि-९, दिनांक ६ सप्टेंबर, २०१४ नुसार नागपूर मेट्रो रेल्वेचे (यापुढे “ उक्त मेट्रो रेल ” असे संबोधिले आहे) मार्गिका खालीलप्रमाणे निश्चित केली आहे ;

- (१) ऑटोमोटीव्ह ते मिहान,
- (२) प्रजापतीनगर ते लोकमान्यनगर,

आणि ज्याअर्थी, नागपूर सुधार प्रन्यासने दिनांक ५ ऑगस्ट, २०१४ चे पत्रान्वये शासनास उक्त मेट्रो रेल लगतच्या विकासाबाबत नागपूर शहराच्या विकास नियंत्रण नियमावलीमध्ये अनुषंगिक फेरबदल करण्याची विनंती केली आहे ;

आणि ज्याअर्थी, लोकहिताचे दृष्टीने शहराच्या अस्तित्वातील विकास नियंत्रण नियमावलीमध्ये काही परिभाषांसह नविन तरतूद क्रमांक ४०, परिच्छेद “W” समाविष्ट करण्याचे आवश्यक असल्याचे शासनाचे मत झाले आहे ;

आणि ज्याअर्थी, नागपूर शहराच्या उक्त विकास आराखड्यात उक्त विकास नियंत्रण नियमावलीमध्ये काही परिभाषांसह नवीन तरतूद क्रमांक ४०, परिच्छेद “W” समाविष्ट करण्यासंबंधीच्या प्रस्तावास शासन निर्णय क्रमांक टिपीएस-२४१४-४७७-प्र.क्र. २४८-२०१४-नवि-९, दिनांक ९ जुन, २०१७ अन्वये मंजुरी देण्यात आलेली आहे (यापुढे प्रस्तावित “नियम” असे संबोधले आहे) ;

आणि ज्याअर्थी, शासनाकडे लोकप्रतिनिधी, हित संबंधीत वास्तु विशारद, विकासक संस्था विविध निवेदने प्राप्त झाली आहेत. उक्त निवेदनाद्वारे त्यांनी उक्त विनियमामध्ये समास अंतरे, बाल्कनी, बेसमेंट रॅम्प इत्यादी बाबत फेरविचार व्हावा अशी विनंती केली आहे ;

आणि ज्याअर्थी, प्राप्त विविध निवेदने विचारात घेऊन आणि आवश्यक त्या चौकशी नंतर उक्त विकास नियंत्रण नियमावलीमध्ये उक्त नियमाची अंमलबजावणी योग्य रीतीने होऊन TOD मागील उद्देश साध्य होण्यासाठी तसेच लोकहिताचे दृष्टीने विचार करून उक्त नियमामध्ये फेरबदल करणे आवश्यक आहे, असे राज्य शासनाचे मत झाले आहे (यापुढे प्रस्तावित फेरबदल असे संबोधले आहे) ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त प्रस्तावित फेरबदलाच्या अनुषंगाने उक्त अधिनियमाच्या कलम ३७ (१कक) अन्वये प्रदत्त असलेल्या अधिकारानुसार शासनाने नगर विकास विभाग सूचना क्रमांक टिपीएस-२४१४-४७७-प्र.क्र. २४८ (भाग-१)-२०१४-नवि-९, दिनांक १४ मार्च, २०१८ अन्वये निर्गमित केली आहे. सदर सूचना शासन राजपत्रात, भाग एक-अ, नागपूर विभागीय पुरवणी, दिनांक ५-११-०४-२०१८, पृष्ठ क्रमांक १ ते १३ वर प्रसिद्ध झाले आहे. उक्त फेरबदलाबाबत विहित मुदतीत प्राप्त होणाऱ्या सूचना/हरकर्तीवर सुनावणी देणेसाठी तसेच उक्त नमूद विहित मुदत संपल्यानंतर ३० दिवसांच्या आत शासनास अहवाल सादर करण्यासाठी सह संचालक, नगर रचना, नागपूर विभाग, नागपूर यांची अधिकारी म्हणून नियुक्ती करण्यात आली होती. (यापुढे “उक्त अधिकारी” असे संबोधले आहे) ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अधिकारी यांनी आपला अहवाल पत्र क्रमांक १२३५, दिनांक २ ऑगस्ट, २०१८ अन्वये सादर केला आहे ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अधिकारी यांच्या अहवालाचा विचार करून व संचालक, नगर रचना, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेशी सल्लामसलत करून व चौकशी केल्यानंतर, उक्त फेरबदल मंजूर करणे आवश्यक असल्याचे शासनाचे मत झाले आहे ;

त्याअर्थी, आता, उक्त अधिनियमाचे कलम ३७ (१कक) (ग) अन्वये प्रदत्त अधिकारांचा वापर करून शासन—

(क) उक्त फेरबदलास, प्रस्तुत अधिसूचनेसोबत जोडलेल्या परिशिष्टामध्ये नमूद केल्यानुसार मंजुरी देत आहे.

(ख) प्रस्तुत, मंजूर फेरबदल हा, प्रस्तुत अधिसूचना शासन राजपत्रात प्रसिद्ध झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येईल.

प्रस्तुत अधिसूचना जनतेच्या अवलोकनार्थ खालील कार्यालयात कामकाजाच्या दिवशी कार्यालयीन वेळेत एक महिन्यापर्यंत उपलब्ध करून देण्यात यावी.

(१) आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका, नागपूर.

(२) सभापती, नागपूर सुधार प्रन्यास, नागपूर.

(३) विभागीय सह संचालक, नगर रचना, नागपूर विभाग, नागपूर.

SCHEDULE—A

1.1 Definitions : Regulation No. 2 of Principal DCR shall have following additional definitions.

- (i) (2.5.1) **Atrium**—means a sky lighted naturally ventilated area in building, with no intermediate floors, often containing plants and used as circulation space or entrance foyer.
- (ii) (2.5.2) **Podium**—means a raised Platform from surrounding area, generally used for vehicle parking and movement in a part of building and useable floors of building or buildings rest on it, accessible by vehicular ramp and steps for climbing.

SCHEDULE—B

Regulation No. 40 :

Special Regulations for Development/Redevelopment of building falling within Nagpur Metro Rail Corridor (NMRC)

Development/Redevelopment of building falling within Nagpur Metro Rail Corridor (NMRC) shall be governed by the Special Regulations mentioned in Appendix ‘W’.

SCHEDULE—B—Contd.

The date of implementation for these regulations shall be the date on which construction work of Metro Rail actually commences or the date on which this notification is published in *Government Gazette*, which ever is later.

SCHEDULE—C

APPENDIX 'W'

(See Regulation No. 40)

Special Regulations for Development / Redevelopment of building falling within Nagpur Metro Rail Corridor (NMRC)

1.1 Definitions :

(i) Nagpur Metro Rail Corridor (NMRC)

It is the area falling within 500 mt. distance on either side of the Nagpur Metro Rail measured from its Centre line and also includes the area falling within 500 mt. distance from the longitudinal end of the last Metro Railway Station. This regulation is also applicable for all the Planning Authorities from where the Metro Rail is passing through.

(ii) Base permissible FSI :

It is the FSI that is otherwise permissible on any land with respect to zone shown as per the sanctioned development plan and the relevant provision of the Principal DCR excluding the TDR and the premium FSI, redevelopment incentive FSI that can be received.

(iii) Gross plot area :

Gross Plot Area means total area of land after deducting area under reservation or deemed reservation like amenity space if any, area under D.P. Road and Road widening.

(iv) Principal DCR :

DCR sanctioned by Government for Nagpur City *vide* Notification No. TPS-2400-1684-CR-1952-2000-UD-9, dated 31st March, 2001 and as amended from time to time.

1.2 Maximum Permissible FSI :

The maximum permissible total FSI in NMRC shall be 4.00 including the base permissible FSI, subject to condition that, the additional FSI over and above the base permissible FSI shall be allowed within the overall limit of maximum permissible FSI, as given in the Table below.—

TABLE

Sr. No.	Minimum Road Width	Plot Area	Maximum Permissible FSI
(1)	(2)	(3)	(4)
1	9.00 Mt.	Below 1,000 Sq. mt.	2.00
2	9.00 Mt.	1,000 Sq. mt. or above	3.00
3	12.00 Mt.	2,000 Sq. mt. or above	3.50
4	15.00 Mt.	2,000 Sq. mt. or above	4.00

Explanation :

(1) The maximum permissible FSI as per the above Table shall be determined by satisfaction of both the criterias *viz.* Minimum Road width as well as plot area, simultaneously. However, in case, both these criterias are not satisfied simultaneously, the maximum permissible FSI shall be the minimum of the permissible against each of these two criterias, as illustrated below ;

(2) Land owner/Developer shall not have option to use TDR in NMRC.

SCHEDULE—C—Contd.

Illustrations :

Plot Area	Utilization of FSI			
	Road Width			
(1)	Less than 9 mt.	9 mt. & above	12 mt. & above	15 mt. & above
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Below 1,000 Sq. mt.	Principal DCR	2	2	2
1,000 Sq. mt. up to 2,000 Sq. mt.	Principal DCR	3	3.5	3.5
Above 2,000 Sq. mt.	Principal DCR	3	3.5	4.0

1.2.1 Premium to be Paid :

Additional FSI over and above base permissible FSI of respective land use zones as per principal DCR, may be permitted on the payment of premium as may be decided by the Govt. from time to time.

(a) The additional FSI as prescribed in the Table under provision 1.2 above, in case of development/ redevelopment proposed in the NMRC with minimum tenement density per hectare of the gross plot area as given below.

Minimum Numbers of Tenements = Gross Plot Area X Maximum Proposed FSI for Residential use
X 200 Tenement per Hector.

(b) However, subject to the provisions of regulation 1.3 herein below, if the tenement density proposed is less than that stipulated in the table under 1.2.1 (a), the premium to be paid in that event shall be the additional premium as may be decided by the Govt. from time to time and such premium shall be chargeable on the total additional FSI to be availed beyond the base permissible FSI.

1.2.2 Impact Assessment and Integrated Mobility Plan :

Such additional FSI over and above the base permissible FSI, shall be granted by the Commissioner, Nagpur Municipal Corporation / Chirman, Nagpur Improvement Trust, any Planning Authorities from where the Metro Rail is passing through after taking into account the Impact Assessment of the implementation of these regulations regarding the impact on the city and sector level infrastructure and amenities as well as traffic and environment on such NMRC. Such Impact Assessment shall also contain measures to be undertaken to mitigate its likely impact and the Action Plan for implementation of such measures in a time bound manner. It shall also contain Integrated Mobility Plan envisaging therein inter-linkages between different modes of mass transport, parking management, traffic management and pedestrianisation.

1.2.3 The maximum permissible FSI as given in Table under regulation 1.2 shall be calculated on the gross plot area.

1.2.4 In case of plot/plots falling partly within the NMRC, the FSI permissible shall be as follows, provided that the total area of the plot (plot falling within NMRC plus plot falling outside NMRC) shall be as prescribed in the table in regulation No. 1.2—

(i) Where 50% or more area of such plot / plots falls within NMRC these regulations including FSI shall apply to the total area of such plot/plots.

(ii) Where less than 50% area of such plot/plots falls within NMRC, these regulations including FSI shall be applicable to the part of plot/plots falling within NMRC, whereas for the part of plot/plots falling outside NMRC, these regulations except provisions regarding FSI shall be applicable. The FSI permissible for the part falling outside NMRC shall be as per Principal Development Control Regulations.

SCHEDULE—C—Contd.

1.2.5 Notwithstanding anything contained in any other provision of principal DCR the Parking, Double height terraces up to 20% and 15% balconies (not enclosed), Stair cases, Lift wells with machine rooms, Refuge areas, Voids, Service Floor, Entrance lobbies & lobbies of the bunding in NMRC shall be free of FSI. In addition to above, 15% additional FSI shall be allowed on payment of premium as applicable under this regulation over and above the FSI mentioned in regulation No. 1.2.

1.2.6 Notwithstanding anything contained in any other provisions of these regulations, TDR shall not be allowed to be received on the plots within NMRC, irrespective of its location in congested area/non congested area as per the Sanction Development Plan of Nagpur.

1.3 Permissible mixed use in NMRC :

Mixed use in the form of residential and commercial, fully commercial use may be permissible on the residential plot in NMRC fronting on the road width of 12 mt. and above. Mix use on plot/plots in commercial zone of sanction Development Plan falling under NMRC shall be permissible as per the principal DCR and the FSI permissible as per these Regulation over and above principal DCR shall be allowed on the payment of premium, as per these Regulation. Subject to Maximum building potential as mention in Regulation No. 1.2.

1.4 Other provisions regarding marginal open spaces shall be governed by the proposed height of structure, as given in the provisions 1.5 below and should conform to the Maharashtra Fire Prevention and Life Safety Measures Act, 2006 (Maharashtra Act, No. III of 2007) as amended from time to time. No building permission shall be issued without NOC of the Fire Officer. Other regulations regarding room sizes, apertures for light and ventilation shall be as per the principal DCR, 2000 in force.

1.5 Marginal Spaces :

Sr. No.	Building Height	Side and Rear Margins	Remark
(1)	(2)	(3)	(4)
a	15.0 Mt. and below	H/2-4	Minimum 3.0 mt. for Residential minimum 4.5 mt. for Commercial and Minimum 6.0 mt. for Special Buildings.
b	Above 15.0 Mt. and upto 24.00 Mt.	H/5	Minimum 4.5 Mt. for Residential and Commercial Building and 6.00 Mt. for Special Building.
c	Above 24.00 Mt.		

Note 1.—Maximum Side/Rear/Front Margin shall be 12.00 Mt. However if Developer/Owners provides more than 12.00 mt. side and rear margins it may be allowed.

Note 2.—The Municipal Commissioner may relax the side & rear marginal distances as per regulation No. 6.5.2.3 of Principal DCR subject to following provisions.—

- If clear minimum marginal distance is proposed from one side as per these Regulation DCPR then other side marginal distance may be relaxed up to 50%.
- Front margin relaxation to allow additional FSI may be granted subject to condition that the Minimum road width shall be 12.00 Mt. and above.

Note 3.—In case semi-detached construction as per principal DCR, common wall constructed is allowed and marginal distance shall be provided for other side as per these regulations.

1.5.1 No projections shall be allowed in one side marginal spaces as mention is note 2(A) above so that this marginal spaces remain free from all encumbrances for the movement of fire tenders. However open balconies may be allowed in the marginal spaces where concession as mentioned in Note No. 2(A) above is allowed, after leaving minimum 3.0 Mt. distance from the plot boundaries, subject to Fire NOC.

SCHEDULE—C—Contd.

In case if ramp is necessary from accessibility, such ramp may be allowed after living 6 Mt. clear margin. However, such Ramp may be allow in side margine where relaxation is to granted as per provision mentioned in Note No. 2(A) above subject to NOC of the Fire Department.

1.5.2 For calculation of marginal distances the height of the parking floors (Maximum two floors above the Ground Level) shall not be taken in account. However, height of such parking floors will be counted towards the total height of the building for deciding the building as high rise building and for Civil Aviation purpose.

1.5.3 Car lift/mechanical parking shall be permissible, as per Principal DCR as amended from time to time.

1.6 Parking :

Parking in the NMRC shall be provided as per the table given below.—

Sr. No.	Occupancy	One parking space for every	Transit Oriented Development Influence Zone		
			Car	Scooter/ Motorcycle	Cycle
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	Residential	(a) i. Tenements having carpet area From 25 and upto 40 sq.mt.	0	1	2
		For 2 units above 40 and upto 60 sq.mt.	1	1	2
		For every unit above 60 and upto 80 sq. mt.	1	1	2
		For every unit above 80 sq. mt.	1	2	1
2	Govt. & Semi Govt. Private business buildings	100 sq.mt. carpet area or fraction thereof	1	2	2

Note : (i) Parking spaces for differently- abled persons shall be provided as per Indian Road Cogress Code No. IRC 103:2012 in each new construction/development/re-development in the NMRC.
(ii) On street parking shall not be permissible, unless specifically allowed in the impact assessment and mobility report.

1.6.1 Incentive for providing Public Parking in the area falling within the radius of 200 mt. from the Metro Station.

If the owner/developer of the plot falling within the radius of 200 mt. from the Metro Station, is willing to provide Public Parking space over and above the parking spaces required as per the table given in regulation No. 1.6 of these regulations, the same shall be allowed and in that case the premium to be paid by such developer/owner as per regulation No. 1.2.2 shall be reduced by the amount equal to the premium worked out for 25% of the area earmarked for such additional Public Parking space, subject to following conditions .—

(a) Such parking area shall be in the built-up form and shall be handed over to Planning Authority free of cost before granting the Occupation Certificate to the project. The Planning Authority should enter into an agreement with owner / developer for such parking space at the time of granting Commencement Certificate to the project. Such Public Parking area shall be clearly shown on the proposed building plan/layout and a condition to above effect shall be incorporated in the Commencement Certificate.

SCHEDULE—C—Contd.

- (b) The parking area shall have independent access from major road adjacement to the plot and with proper entry and exits.
- (c) The parking area to be made available at individual site shall be at minimum 100 sq. mt. at one place either at Ground floor/Stilt floor or first floor.
- (d) The maximum parking area that can be provided shall be decided by the Commissioner, Nagpur Municipal Corporation/the Chairman, Nagpur Improvement Trust, as the case may be, on considering the location of such site and the parking requirement.
- (e) A board showing the location of such public parking space should be displayed at suitable places by the Planning Authority.
- (f) Area covered under such parking shall not be counted towards FSI consumption.
- (g) Concerned land owner/developer/society/public company shall not be allowed to operate the public parking.
- (h) The proposed development shall be further subject to such conditions as may be decided by the Municipal Commissioner/ Chairman, NIT, as the case may be.
- 1.7** In case of development or redevelopment, proposed by the Authority/individual applicant/any other Planning Authority, from the edge of the Metro Rail, within 20 Mt. distance from the Metro Rail, on its either side, the concerned Planning Authority *i.e.* Nagpur Improvement Trust/ Nagpur Municipal Corporation before granting such permission for development/redevelopment shall seek prior NOC from the Nagpur Metro Railway Corporation Ltd as required under the Metro Railways (Construction of Works) Act, 1978 from the point of view of safety of the Metro Railway and such other related matters.
- 1.8** The provisions of Principal DCR shall be applicable except, express provisions of these special regulations. However in case of any conflict between these Special Regulations and any other Regulation/s of the Principal DCR, the Special Regulations shall prevail for the NMRC.
- 1.9** No Compound wall/fencing shall be permissible on the boundary of plot facing the road and 50% front marginal distance (subject to minimum of 3.0Mt.) shall be kept accessible and to be used as foot paths for pedestrians. However, it shall be permissible for the applicant to construct/erect fencing, on th boundary, after leaving the space for pedestrians as specified above.
- However for the plots situated on 9 Mt. 12 Mt. and 15Mt. wide Roads having 100% residential use therefore above rule shall not be made applicable.
- 1.9.1** Large wholesale stores, car dealer showrooms, warehouses/storages, auto service centre, Garages etc. shall not be permissible in NMRC.
- 1.9.2** Provision of Inclusive housing shall not be applicable in NMRC.
- 1.9.3** For Gunthewari development regularized under the provisions of Maharashtra Gunthewari Development Act, 2001 and falling in NMRC, seeking provisions for Development/redevelopment, these regulations shall apply.
- 1.9.4** The width of passage shall be minimum 1.2 mt. for residential use & 2.0 mt. for commercial use.
- 1.9.5** Above regulation shall be applicable to all the building (i.e. newly proposed buildings a well as old building for utilization of FSI) in TOD.
- 1.9.6** In case of redevelopment scheme, size of tenement can be relaxed for Rehab Component subject to other provisions of principal DCR. However for free sale component TOD Regulations shall be made applicable.
- 1.9.7** In case of independent unit/ Bungalow for self use, such Development/Redevelopment may be allowed within base FSI subject to principal DCR.

SCHEDULE—C—Contd.

1.9.8 The layout of building/group housing layout or stand alone building on a plot/plots situated in NMRC over which construction is started and for which occupancy certificate is not granted may be revised and balance potential if any may be allowed as per the above provisions subject to following.

- (a) **Marginal Distance** - The existing marginal distances including front margin may be allowed for higher floor/floors and necessary relaxation to that extent may be granted by the Municipal Commissioner subject to compliance of all fire requirements and fire NOCs by charging hardship premium. Hardship premium is to be decided by Municipal Commisioner. In any case sanctional existing marginal/front margin distance shall not be reduced.
- (b) **Free of FSI items**- For the ongoing building for which passages, stairs, lifts, lift room etc. are allowed as free of FSI by charging premium, in such cases these free of FSI items are allowed to that extent only and for the remaining balance potential free of FSI items under this regulations shall be applicable.
- (c) **Balcony**- For the ongoing buildings for which balconies are allowed as free of FSI by charging premium may be allowed to that extent only and for the remaining balance potential balcony shall only be allowed as mentioned in Regulation No. 1.2.5

By order & in the name of the Governor of Maharashtra,

सदर अधिसूचना शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर देखील उपलब्ध आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

रा. शा. चौहान,
कक्ष अधिकारी.

भाग १-अ (ना.वि.पु.) म.शा.रा., अ. क्र. १६०.

URBAN DEVELOPMENT DEPARTMENT
Mantralaya, Mumabi 400 032,
Dated 02nd November, 2018.

MAHARASHTRA REGIONAL AND TOWN PLANNING ACT, 1966.

No. TPS-2414-477-CR-248 (Part-1)- UD-9-2014.—

Whereas, Revised Development Plan of Nagpur City has been sanctioned by the Government *vide* Urban Development Department's Notification No. TPS-2496-2643-CR-300(A)-97-UD-9, dated the 7th January, 2000 and has come into force with effect from the 1st March, 2000 (hereinafter referred to as "the said Development Plan") under section 31 (1) of the Maharashtra Regional and Town Planning Act, 1960 (Mah.XXXVII of 1966) (hereinafter referred to as "the said Act") and also the Development's Control Rules for the area within the jurisdiction of Nagpur Municipal Corporation have been sanctioned by the Government *vide* Urban Development Department's Notification No. TPS-2400-1684-CR-1952-2000 UD-9, dated the 31st March, 2001 and have come into force with effect from the 9th April, 2001 (hereinafter referred to as "the said DCRs");

And whereas, the State Government *vide* its Notice TPS-2414-153-CR-189-2014-UD-9, of 6th September, 2014 has notified the alignment of Nagpur Metro Rail (herein after referred to as the "said Metro Rail") ;

- (1) Automotive to Mihan.
- (2) Prajapati Nagar to Lokmanya Nagar.

And whereas, NIT *vide* its letter of 5th August, 2014 has requested State Government to carry out modification in Development Control Regulation of Nagpur City regarding development along the said Metro Rail ;

And whereas, Government felt it necessary in the public interest to incorporate definition and new regulation in this regard as Regulation No. 40 Appendix 'W' in the Development control Regulations of Nagur City ;

And whereas, in respect of that to incorporate definition and new regulation in this regard as Regulation No. 40 Appendix 'W' in the said DCR proposal have been sanctioned by Government *vide* Notification No. TPS-2414-477-CR-248-2014-UD-9, dated 9th June, 2017 (hereinafter referred to as said "Regulation") ;

And whereas, Government has received various representations from Public Representative, Stake holders, Architect, Developers Organizations *etc.* thereby requesting to review the various of the said Regulation such as Marginal Distance, Cantilever Baconies, Basement Ramp *etc.*;

And whereas, after considering the various representations the Government of Maharashtra is of opinion that it is expedient to modify the said Regulations so as to achieve the objective of TOD Policy and smooth implementation of the said regulation in larger public interest (hereinafter to as the said "Modification");

And whereas, in the light of the above, under the powers conferred on it by Section 37(1AA) of the said Act the Government in Urban Development Department published a Notice No. TPS-2414-477-CR-248(part-1)-2014-UD-9, dated 14-03-2018 regarding the said proposed Modification which appeared in the *Official Gazette* Part-A, Nagpur Division on the 5-11-04-2018 at Page Nos. 1 to 13, and appointed the Joint Director of Town Planning, Nagpur Division, Nagpur as the officer (hereinafter referred to as "the said Officer") to hear suggestions/objections and submit his report to the Government within 30 days after expiry of above mentioned period;

And whereas, the said Officer has submitted his report *vide* his letter No. 1235, dated 02-08-2018 to the Government;

And whereas, after considering the report of the said Officer and consulting the Director of Town Planning, Maharashtra State, Pune and after making necessary enquiries, the Government is of opinion that the said Modification should be sanctioned;

Now, therefore, in exercise of the powers conferred by sub-section (1AA) (c) of section 37 of the said Act, the Government hereby—

(a) Sanctions the said Modification as specifically described in the Schedule appended to this Notification.

(b) Fixes the date of publication of this Notification in the *Official Gazette* as the date of coming into force of the modification sanctioned *vide* this Notification.

A copy of this Notification shall be kept open for inspection by the general public during office hours in the offices on all working days for a period of one month :-

- (1) The Commissioner, Nagpur Municipal Corporation, Nagpur.
- (2) The Chairman, Nagpur Improvement Trust, Nagpur.
- (3) The Divisional Joint Director of Town Planning, Nagpur Division, Nagpur.

SCHEDULE—A

1.1 Definitions : Regulation No. 2 of Principal DCR shall have following additional definitions.

- (i) (2.5.1) **Atrium**—means a sky lighted naturally ventilated area in building, with no intermediate floors, often containing plants and used as circulation space or entrance foyer.
- (ii) (2.5.2) **Podium**—means a raised Platform from surrounding area, generally used for vehicle parking and movement in a part of building and useable floors of building or buildings rest on it, accessible by vehicular ramp and steps for climbing.

SCHEDULE—B

Regulation No. 40 :

Special Regulations for Development/Redevelopment of building falling within Nagpur Metro Rail Corridor (NMRC)

Development/Redevelopment of building falling with Nagpur Metro Rail Corridor (NMRC) shall be governed by the Special Regulations mentioned in Appendix 'W'.

The date of implementation for these regulations shall be the date on which construction work of Metro Rail actually commences or the date on which this notification is published in *Government Gazette*, which ever is later.

SCHEDULE—C

APPENDIX 'W'

(See Regulation No. 40)

Special Regulations for Development / Redevelopment of building falling within Nagpur Metro Rail Corridor (NMRC)

1.1 Definitions :**(i) Nagpur Metro Rail Corridor (NMRC)**

It is the area falling within 500 mt. distance on either side of the Nagpur Metro Rail measured from its Centre line and also include the area falling within 500 mt. distance from the longitudinal end of the last Metro Railway Station. This regulation is also applicable for all the Planning Authorities from where the Metro Rail is passing through.

(ii) Base permissible FSI :

It is the FSI that is otherwise permissible on any land with respect to zone shown as per the sanctioned development plan and the relevant provision of the Principal DCR excluding the TDR and the premium FSI, redevelopment incentive FSI that can be received.

(iii) Gross plot area :

Gross Plot Area means total area of land after deducting area under reservation or deemed reservation like amenity space if any, area under D.P. Road and Road widening.

(iv) Principal DCR :

DCR sanctioned by Government for Nagpur City *vide* Notification No. TPS-2400-1684-CR-1952-2000-UD-9, dated 31st March, 2001 and as amended from time to time.

1.2 Maximum Permissible FSI :

The maximum permissible total FSI in NMRC shall be 4.00 including the base permissible FSI, subject to condition that, the additional FSI over and above the base permissible FSI shall be allowed within the overall limit of maximum permissible FSI, as given in the Table below.—

TABLE

Sr. No. (1)	Minimum Road Width (2)	Plot Area (3)	Maximum Permissible FSI (4)
1	9.00 Mt.	Below 1,000 Sq. mt.	2.00
2	9.00 Mt.	1,000 Sq. mt. or above	3.00
3	12.00 Mt.	2,000 Sq. mt. or above	3.50
4	15.00 Mt.	2,000 Sq. mt. or above	4.00

SCHEDULE—C—Contd.

Explanation :

(1) The maximum permissible FSI as per the above Table shall be determined by satisfaction of both the criterias *viz.* Minimum Road width as well as plot area, simultaneously. However, in case, both these criterias are not satisfied simultaneously, the maximum permissible FSI shall be the minimum of the permissible against each of these two criterias, as illustrated below ;

(2) Land owner/Developer shall not have option to use TDR in NMRC.

Illustrations :

Plot Area	Utilization of FSI			
	Road Width			
	Less than 9 mt.	9 mt. & above	12 mt. & above	15 mt. & above
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Below 1,000 Sq. mt.	Principal DCR	2	2	2
1,000 Sq. mt. up to 2,000 Sq. mt.	Principal DCR	3	3.5	3.5
Above 2,000 Sq. mt.	Principal DCR	3	3.5	4.0

1.2.1 Premium to be Paid :

Additional FSI over and above base permissible FSI of respective land use zones as per principal DCR, may be permitted on the payment of premium as may be decided by the Govt. from time to time.

(a) The additional FSI as prescribed in the Table under provision 1.2 above, in case of development / redevelopment proposed in the NMRC with minimum tenement density per hectare of the gross plot area as given below.

Minimum Numbers of Tenements = Gross Plot Area X Maximum Proposed FSI for Residential use X 200 Tenement per Hectare.

(b) However, subject to the provisions of regulation 1.3 here-in-below, if the tenement density proposed is less than that stipulated in the table under 1.2.1 (a), the premium to be paid in that event shall be the additional premium as may be decided by the Govt. from time to time and such premium shall be chargeable on the total additional FSI to be availed beyond the base permissible FSI.

1.2.2 Impact Assessment and Integrated Mobility Plan :

Such additional FSI over and above the base permissible FSI, shall be granted by the Commissioner, Nagpur Municipal Corporation / Chairman, Nagpur Improvement Trust, any Planning Authorities from where the Metro Rail is passing through after taking into account the Impact Assessment of the implementation of these regulations regarding the impact on the city and sector level infrastructure and amenities as well as traffic and environment on such NMRC. Such Impact Assessment shall also contain measures to be undertaken to mitigate its likely impact and the Action Plan for implementation of such measures in a time bound manner. It shall also contain Integrated Mobility Plan envisaging therein inter-linkages between different modes of mass transport, parking management, traffic management and pedestrianisation.

1.2.3 The maximum permissible FSI given in Table under regulation 1.2 shall be calculated on the gross plot area.

1.2.4 In case of plot/plots falling partly within the NMRC, the FSI permissible shall be as follows, provided that the total area of the plot (plot falling within NMRC plus plot falling outside NMRC) shall be as prescribed in the table in regulation No. 1.2—

SCHEDULE—C—Contd.

(i) Where 50% or more area of such plot /plots falls within NMRC these regulations including FSI shall apply to the total area of such plot/plots.

(ii) Where less than 50% area of such plot/plots falls within NMRC, these regulations including FSI shall be applicable to the part of plot/plots falling within NMRC, whereas for the part of plot/plots falling outside NMRC, these regulations except provisions regarding FSI shall be applicable. The FSI permissible for the part falling outside NMRC shall be as per Principal Development Control Regulations.

1.2.5 Notwithstanding anything contained in any other provision of principal DCR the Parking, Double height terraces up to 20% and 15% balconies (not enclosed), Stair cases, Lift wells with machine rooms, Refuge areas, Voids, Service Floor, Entrance lobbies & lobbies of the building in NMRC shall be free of FSI. In addition to above, 15% additional FSI shall be allowed on payment of premium as applicable under this regulation over and above the FSI mentioned in regulation No. 1.2.

1.2.6 Notwithstanding anything contained in any other provisions of these regulations, TDR shall not be allowed to be received on the plots within NMRC, irrespective of its location in congested area/ non congested area as per the Sanction Development Plan of Nagpur.

1.3 Permissible mixed use in NMRC :

Mixed use in the form of residential and commercial, fully commercial use may be permissible on the residential plot in NMRC fronting on the road width of 12 mt. and above. Mix use on plot/plots in commercial zone of sanction Development Plan falling under NMRC shall be permissible as per the principal DCR and the FSI permissible as per these Regulation over and above principal DCR shall be allowed on the payment of premium, as per these Regulation. Subject to Maximum building potential as mention in Regulation No. 1.2.

1.4 Other provisions regarding marginal open spaces shall be governed by the proposed height of structure, as given in the provisions 1.5 below and should conform to the Maharashtra Fire Prevention and Life Safety Measures Act, 2006 (Maharashtra Act, No. III of 2007) as amended from time to time. No building permission shall be issued without NOC of the Fire Officer. Other regulations regarding room sizes, apertures for light and ventilation shall be as per the principal DCR, 2000 in force.

1.5 Marginal Spaces :

Sr. No.	Building Height	Side and Rear Margins	Remark
(1)	(2)	(3)	(4)
a	15.0 Mt. and below	H/2-4	Minimum 3.0 mt. for Residential Minimum 4.5 mt. for Commercial and Minimum 6.0 mt. for Special Buildings.
b	Above 15.0 Mt. and upto 24.00 Mt.	H/5	Minimum 4.5 Mt. for Residential and Commercial Building and 6.00 Mt. for Special Building.
c	Above 24.00 Mt.		Minimum 6.0 Mt.

Note 1.—Maximum Side/Rear/Front Margin shall be 12.00 Mt. However if Developer/Owners provides more than 12.00 mt. side and rear margins it may be allowed.

Note 2.—The Municipal Commissioner may relax the side & rear marginal distances as per regulation No. 6.5.2.3 of Principal DCR subject to following provisions.

- If clear minimum marginal distance is proposed from one side as per these Regulation DCPR then other side marginal distance may be relaxed up to 50%.
- Front margin relaxation to allow additional FSI may be granted subject to condition that the Minimum road width shall be 12.00 Mt. and above.

SCHEDULE—C-Contd.

Note 3.—In case semi-detached construction as per principal DCR, common wall constructed is allowed and marginal distance shall be provided for other side as per these regulations.

1.5.1 No projections shall be allowed in one side marginal spaces as mention is note 2(A) above so that this marginal spaces remain free from all encumbrances for the movement of fire tenders. However open balconies may be allowed in the marginal spaces where concession as mentioned in Note No. 2(A) above is allowed, after leaving minimum 3.0 Mt. distance from the plot boundaries, subject to Fire NOC.

In case if ramp is necessary from accessibility, such ramp may be allowed after leaving 6 Mt. clear margin. However such Ramp may be allow in side margin where relaxation is to granted as per provision mentioned in Note No. 2(A) above subject to NOC of the Fire Department.

1.5.2 For calculation of marginal distances the height of the parking floors (Maximum two floors above the Ground Level) shall not be taken in account. However height of such parking floors will be counted towards the total height of the building for deciding the building as high rise building and for Civil Aviation purpose.

1.5.3 Car lift/mechanical parking shall be permissible, as per Principal DCR as amended from time to time.

1.6 Parking :

Parking in the NMRC shall be provided as per the table given below.—

Sr. No.	Occupancy	One parking space for every	Transit Oriented Development Influence Zone		
			Car	Scooter/ Motorcycle	Cycle
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	Residential	(a) i. Tenements having carpet area From 25 and upto 40 sq.mt.	0	1	2
		For 2 units above 40 and upto 60 sq.mt.	1	1	2
		For every unit above 60 and upto 80 sq. mt.	1	1	2
		For every unit above 80 sq. mt.	1	2	1
2	Govt. & Semi Govt. Private business buildings	100 sq.mt. carpet area or fraction thereof	1	2	2

Note : (i) Parking spaces for differently-abled persons shall be provided as per Indian Road Congress Code No. IRC 103:2012 in each new construction/development/re-development in the NMRC.
(ii) On street parking shall not be permissible, unless specifically allowed in the impact assessment and mobility report.

1.6.1 Incentive for providing Public Parking in the area falling within the radius of 200 mt. from the Metro Station.

If the owner/developer of the plot falling within the radius of 200 mt. from the Metro Station, is willing to provide Public Parking space over and above the parking spaces required as per the table given in regulation No. 1.6 of these regulations, the same shall be allowed and in that case the premium to be paid by such developer/owner as per regulation No. 1.2.2 shall be reduced by the amount equal to the

SCHEDULE—C—Contd.

premium worked out for 25% of the area earmarked for such additional Public Parking space, subject to following conditions .—

- (a) Such parking area shall be in the built-up form and shall be handed over to Planning Authority free of cost before granting the Occupation Certificate to the project. The Planning Authority should enter into an agreement with owner / developer for such parking space at the time of granting Commencement Certificate to the project. Such Public Parking area shall be clearly shown on the proposed building plan/layout and a condition to above effect shall be incorporated in the Commencement Certificate.
  - (b) The parking area shall have independent access from major road adjacent to the plot and with proper entry and exits.
  - (c) The parking area to be made available at individual site shall be at minimum 100 sq. mt. at one place either at Ground floor/Stilt floor or first floor.
  - (d) The maximum parking area that can be provided shall be decided by the Commissioner Nagpur Municipal Corporation/the Chairman, Nagpur Improvement Trust, as the case may be, on considering the location of such site and the parking requirement.
  - (e) A board showing the location of such public parking space be displayed at suitable place by the Planning Authority.
  - (f) Area covered under such parking shall not be counted towards FSI consumption.
  - (g) Concerned land owner/developer/society/public company shall not be allowed to operate the public parking.
  - (h) The proposed development shall be further subject to such conditions as may be decided by the Municipal Commissioner/Chairman, NIT, as the case may be.
- 1.7** In case of development or redevelopment, proposed by the Authority/individual applicant/any other Planning Authority, from the edge of the Metro Rail, within 20 Mt. distance from the Metro Rail, on its either side, the concerned Planning Authority *i.e.* Nagpur Improvement Trust/ Nagpur Municipal Corporation before granting such permission for development/redevelopment shall seek prior NOC from the Nagpur Metro Railway Corporation Ltd. as required under the Metro Railways (Construction of Works) Act, 1978 from the point of view of safety of the Metro Railway and such other related matters.
- 1.8** The provisions of Principal DCR shall be applicable except, express provisions of these special regulations. However in case of any conflict between these Special Regulations and any other Regulation/s of the Principal DCR, the Special Regulations shall prevail for the NMRC.
- 1.9** No Compound wall/fencing shall be permissible on the boundary of plot facing the road and 50% front marginal distance (subject to minimum of 3.0Mt.) shall be kept accessible and to be used as footpaths for pedestrians. However, it shall be permissible for the applicant to construct/erect fencing, on the boundary, after leaving the space for pedestrians as specified above.
- However for the plots situated on 9 Mt. 12 Mt., and 15 Mt. wide Roads having 100% residential use therefore above rule shall not be made applicable.
- 1.9.1** Large wholesale stores, car dealer showrooms, warehouses/storages, auto service centre, Garages *etc.* shall not be permissible in NMRC.
- 1.9.2** Provision of Inclusive housing shall not be applicable in NMRC.
- 1.9.3** For Gunthewari development regularized under the provisions of Maharashtra Gunthewari Development Act, 2001 and falling in NMRC, seeking provisions for Development/redevelopment, these regulations shall apply.
- 1.9.4** The width of passage shall be minimum 1.2 Mt. for residential use & 2.0 Mt. for commercial use.
- 1.9.5** Above regulation shall be applicable to all the buildings (*i.e.* newly proposed buildings as well as old building, for utilization of FSI) in TOD.

SCHEDULE—C—Contd.

- 1.9.6** In case of redevelopment scheme, size of tenement can be relaxed for Rehab Component subject to other provisions of principal DCR. However for free sale component TOD Regulations shall be made applicable.
- 1.9.7** In case of independent unit/ Bungalow for self use, such Development/Redevelopment may be allowed within base FSI subject to principal DCR.
- 1.9.8** The layout of building/group housing layout or stand alone building on a plot/plots situated in NMRC over which construction is started and for which occupancy certificate is not granted may be revised and balance potential if any may be allowed as per the above provisions subject to following.
- (a) **Marginal Distance** - The existing marginal distance including front margin may be allowed for higher floor/floors and necessary relaxation to that extent may be granted by the Municipal Commissioner subject to compliance of all fire requirements and fire NOCs by charging hardship premium. Hardship premium is to be decided by Municipal Commissioner. In any case sanctioned existing marginal/front margin distance shall not be reduced.
- (b) **Free of FSI items**- For the ongoing building for which passages, stairs, lifts, lift room etc. are allowed as free of FSI by charging premium, in such cases these free of FSI items are allowed to that extent only and for the remaining balance potential free of FSI items under this regulations shall be applicable.
- (c) **Balcony**- For the ongoing buildings for which balconies are allowed as free of FSI by charging premium may be allowed to that extent only and for the remaining balance potential balcony shall only be allowed as mentioned in Regulation No. 1.2.5

This Notice shall also be available on the Govt.'s web site at www.maharashtra.gov.in
By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

R. S. CHOUHAN,
Desk Officer.

भाग १-अ (ना.वि.पु.) म.शा.रा., अ. क्र. १६१.

नगर विकास विभाग

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२, दिनांक १४ नोव्हेंबर, २०१८.

महाराष्ट्र प्रादेशिक व नगर रचना अधिनियम, १९६६.

क्रमांक टिपीएस-२४१८-१७०४-प्र.क्र. २९३-नवि-९-२०१८.—

ज्याअर्थी, नागपूर शहराची सुधारित विकास योजना शासन अधिसूचना, नगर विकास विभाग क्र. टिपीएस-२४९६-२६४३-प्र.क्र.३०० (अ)-९७-नवि-९, दि. ७ जानेवारी, २००० अन्वये भागशः मंजूर व क्र. टिपीएस-२४००-१६२८-प्र.क्र.२००-२०००-नवि-९, दि. १० सप्टेंबर, २००१ नुसार अंतिमतः मंजूर करण्यात आलेली असून ती अनुक्रमे दि. १ मार्च, २००० व दि. २१ सप्टेंबर, २००१ पासून अंमलात आलेली आहे. (यापुढे “ उक्त विकास योजना ” असे संबोधिले आहे) तसेच शासन नगर विकास विभागाची अधिसूचना क्र. टिपीएस-२४०१-८५५-प्र.क्र.७६-नवि-९, दि. २७ फेब्रुवारी, २००२ अन्वये नागपूर सुधार प्रन्यास अधिनियमांतर्गत उक्त विकास योजना क्षेत्रात सुरु असलेल्या सात योजना करीता नागपूर सुधार प्रन्यासला “ नियोजन प्राधिकरण ” म्हणून घोषित केलेले आहे. (यापुढे “ उक्त नियोजन प्राधिकरण ” असे संबोधले आहे);

आणि ज्याअर्थी, शासन नगर विकास विभागाची अधिसूचना क्र. टिपीएस-२४१८-शिकाना-९-प्र.क्र.२८१-२०१८-नवि-९, दि. ०६ ऑक्टोबर, २०१८ अन्वये उक्त विकास योजनेतील उक्त नियोजन प्राधिकरणाच्या ग्रिन बेल्ट कंट्रोल रिकममधील मौजा पारडी, भरतवाडा, पुनापूर व भांडेवाडी या क्षेत्राची प्रारूप नगर रचना परियोजना उक्त अधिनियमाच्या कलम ६८(२) अन्वये मंजूर करण्यात आलेली आहे. (यापुढे “उक्त प्रारूप नगर रचना परियोजना क्र.१” असे संबोधले आहे);

आणि ज्याअर्थी, उक्त प्रारूप नगर रचना परियोजना क्र.१ अंतर्गत मौजे पारडी, भरतवाडा, पुनापूर व भांडेवाडी येथील १७३० एकर (७००.४०४ हेक्टर) क्षेत्र (यापुढे “उक्त जागा ” असे संबोधले आहे) या जागा रहिवास, औद्योगिक, वाणिज्य, ना-विकास क्षेत्र तसेच आरक्षणामध्ये अंतर्भूत आहेत (यापुढे “उक्त वापर विभाग ” असे संबोधले आहे);

आणि ज्याअर्थी, उक्त नियोजन प्राधिकरणाने त्यांच्या विश्वस्त मंडळाच्या ठराव क्र. १३/१९७८, दि. २३-०३-२०१८ नुसार, उक्त जागा उक्त विकास योजनेमधील उक्त वापर विभागातून वगळून उक्त प्रारूप नगर रचना परियोजना क्र. १ मध्ये समाविष्ट करण्याचे ठरवून, त्याअनुषंगाने, उक्त अधिनियमाचे कलम ३७ चे उप कलम (१) मध्ये नमूद वैधानिक कार्यवाही पूर्ण करून फेरबदल प्रस्ताव अंतिम मंजूरीसाठी शासनास सादर केलेला आहे (यापुढे “उक्त प्रस्तावित फेरबदल ” असे संबोधले आहे);

आणि ज्याअर्थी, आवश्यक त्या चौकशीनंतर व संचालक, नगर रचना, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचा सल्ला घेतल्यानंतर उक्त फेरबदल प्रस्ताव, काही अटीच्या अधिन राहून मान्य करावा, असे राज्य शासनाचे मत झाले आहे;

त्याअर्थी, आता, उक्त अधिनियमाचे कलम ३७ चे उप कलम (२) अन्वये व त्या अनुषंगाने असलेल्या इतर अधिकारांचा वापर करून उक्त विकास योजनेतील, प्रस्तावित फेरबदलास शासन पुढील प्रमाणे मान्यता देत आहे आणि त्यासाठी उक्त विकास योजना मंजूरीची अधिसूचना सुधारीत करण्यात येत आहे.

“उक्त विकास योजना मंजूरीच्या अधिसूचनेच्या फेरबदल सूचीतील शेवटच्या नोंदीनंतर पुढील नव्या नोंदीचा समावेश करण्यात येत आहे.”

नोंद

“नागपूर सुधार प्रन्यासच्या ग्रिन बेल्ट कंट्रोल स्किममधील मौजा पारडी, भरतवाडा, पुनापूर व भांडेवाडी येथे केंद्र शासन पुरस्कृत स्मार्ट सिटी प्रकल्पांतर्गत समाविष्ट केलेले १७३० एकर (७००.४०४ हेक्टर) क्षेत्र मंजूर विकास योजनेतील प्रस्तावित आरक्षण व वापर विभागामधून वगळून प्रारूप नगर रचना परियोजना क्र. १ मधील नकाशात दर्शविल्यानुसार वापर विभागामध्ये खालील अटीस अधिन राहून समाविष्ट करण्यात येत आहे.”

अट – शासनाने कलम ६८ (२) अन्वये मंजूरी दिल्यानुसार उक्त नगर रचना परियोजना क्र. १ मधील मौजे पारडी, भरतवाडा, पुनापूर व भांडेवाडी येथील जमिनीवरील प्रस्ताव मंजूर विकास योजनेचा भाग राहतील.

उपरोक्त मंजूर फेरबदल दर्शविणाऱ्या विकास योजना भाग नकाशाची प्रत सभापती, नागपूर सुधार प्रन्यास, नागपूर यांच्या कार्यालयात कामकाजाच्या दिवशी कार्यालयीन वेळेत नागरीकांच्या अवलोकनार्थ एक महिन्याच्या कालावधीसाठी, कामकाजाच्या दिवशी कार्यालयीन वेळेत उपलब्ध राहिल.

सादर अधिसूचना विभागाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर देखील उपलब्ध राहिल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

रा.शा. चौव्हान,

कक्ष अधिकारी.

भाग १-अ (ना.वि.पु.) म.शा.रा., अ. क्र. १६२.

URBAN DEVELOPMENT DEPARTMENT

Mantralaya, Mumabi 400 032,

Dated 14th November, 2018.

MAHARASHTRA REGIONAL AND TOWN PLANNING ACT, 1966.

No. TPS-2418-1704-CR-293- UD-9-2018.—

Whereas, Revised Development Plan of Nagpur City has been sanctioned by the Government *vide* Urban Development Department's Notification No. TPS-2496-2643-CR-300(A)-97-UD-9, dated the 7th January, 2000 and finally sanctioned the *vide* Government Notification No. TPS-2400-1628-CR-200-2000-UD-9, dated 10th September, 2001 and has come into force with effect from the 1st March, 2000 & 21st September, 2001 (hereinafter referred to as “the said Development Plan”) under Section 31 (1) of the Maharashtra Regional and Town Planning Act, 1966 (Mah.XXXVII of 1966) (hereinafter referred to as “the said Act”) *Vide* Government Notification No. TPS-2401-855-CR-76-2000-UD-9,

dated 27th February, 2002 Nagpur Improvement Trust has been declared as “Planning Authority” for the 7 Improvement Scheme being implemented as per the provision of Nagpur Improvement Trust Act. (hereinafter referred to as “the said Planning Authority”);

And whereas, the Draft Town Planning Scheme for mouje Pardi, Bharatwada, Punapur & Bhandewadi area from the Green Belt Control Scheme of the said Development Plan has been sanctioned by the Government *vide* Notification No.TP-2411-Nag. Camp-9-C.R. 281-2018-UD-9, Dated 6th October, 2018 under Section 68(2) of the said Act, (hereinafter referred to as the “the said Draft Town Planning Scheme No. 1”);

And whereas, in the said Development Plan, the lands covered by the said Town Planning Scheme No. 1 admeasuring 1730 Acre (700.404 Hectare) (hereinafter referred to as “the said Lands”) are included in Residential, Industrial, Commercial and Reservations (hereinafter referred to as “the said land uses”);

And whereas, the said Planning Authority *vide* it’s Board of Trustees Resolution No. 13-1178, Dated 23-03-2018 has resolved that the said lands be deleted from the said land uses and included in the said Draft Town Planning Scheme No. 1. Accordingly after following all the legal procedure as per the provisions of sub-section (1) of Section 37 of the said Act, submitted a modification proposal to the Government, for its sanction, (hereinafter to as “the said Proposal Modification”);

And whereas, after making necessary enquiries and consulting the Director of Town Planning, Maharashtra State, Pune, the Government is of opinion that the proposed Modification should be sanctioned with some conditions;

Now, therefore, in exercise of the powers conferred on it under sub-section (2) of Section 37 of the said Act, the Government hereby, sanctions the said Modification proposal and for that purpose amends the said Development Plan Notification as follows.—

“In the Schedule of Modifications appended to the Notification sanctioning the said Development Plan, the following new entry shall be added after the last entry.”

ENTRY

“The lands from Green Belt Control Scheme of Nagpur Improvement Trust, admeasuring 1730 Acre(700.404 Hectare) from Mouje Pardi, Bharatwada, Punapur & Bhandewadi which are included in the Central Government Smart City Mission are deleted from proposal reservations and land uses in sanctioned development plan proposals and included in land uses as per Draft Town Planning Scheme No. 1, as shown on the Plan,subject to condition specified below”—

Condition.— Proposals on the lands from Mouje Pardi, Bharatwada, Punapur & Bhandewadi as per Draft Town Planning Scheme No. 1 sanctioned under Section 68(2) by the Government shall becomes part of the sanctioned Development Plan.

A copy of the part plan of the aforesaid sanctioned modification shall be available for public inspection in the office of the Chairman, Nagpur Improvement Trust, Nagpur, during office hours on all working days for a period of one month.

This Notification shall also be available on the Govt. website www.maharashtra.gov.in

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

R. S. CHOUHAN,
Section Officer.

भाग १-अ (ना.वि.पु.) म.शा.रा., अ. क्र. १६३.

जिल्हाधिकारी, यांजकडून

नगर परिषद, उमरेड घनकचरा व्यवस्थापन, साफसफाई, वाहतूक नियोजन व मोकाट जनावरे व प्राण्यांबाबत उपविधी-२०१८.

क्रमांक कक्ष-१२-एमयुएन-१-कावि-७००-२०१८.—

घनकचरा व्यवस्थापन, साफसफाई, वाहतूक नियोजन व मोकाट जनावरे व प्राण्यांबाबत उमरेड नगर परिषदेची उपविधी नसल्यामुळे उमरेड नगर परिषदेस घनकचरा व्यवस्थापन, साफसफाई, वाहतूक नियोजन व मोकाट जनावरे व प्राण्यांबाबत अनेक अडचणींना समोर जावे लागत आहे, करिता खालीलप्रमाणे उमरेड नगर परिषदेची घनकचरा व्यवस्थापन, साफसफाई, वाहतूक नियोजन व मोकाट जनावरे व प्राण्यांबाबत उपविधी, २०१८ तयार करण्यात आलेली आहे.

नामाभियान, व्याप्ति व प्रारंभ :

- (अ) ही उपविधी उमरेड नगर परिषद घनकचरा व्यवस्थापन, साफसफाई, वाहतूक नियोजन व मोकाट जनावरे व प्राण्यांबाबत उपविधी, २०१८ या नावाने संबोधण्यात येईल.
- (ब) उमरेड नगर परिषद हद्दीतील सर्व क्षेत्रांसाठी व उमरेड शहराबाहेरील परंतु नगर परिषदेच्या ताब्यातील सर्व क्षेत्रासाठी लागू असेल.
- (क) ही उपविधी शासकीय राजपत्रात प्रसिध्द झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येईल.

१. व्याख्या :

- (१) संदर्भात अथवा अर्थात काही प्रतिकूल नसल्यास या उपविधीस—
- (अ) “अधिनियम” म्हणजे महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५.
- (अ-१) “नगर परिषद” म्हणजे उमरेड नगर परिषद.
- (बी) “अध्यक्ष” म्हणजे अधिनियमाच्या कलम ५१ अन्वये निवडून आलेले नगर परिषदेचे अध्यक्ष.
- (सी) “उपाध्यक्ष” म्हणजे अधिनियमाच्या कलम ५१अ अन्वये निवडून आलेले नगर परिषदेचे उपाध्यक्ष.
- (डी) “सार्वजनिक उपद्रव” म्हणजे या उपविधीच्या तरतूदीनुसार विहित केलेल्या पध्दतीने जाणूनबुजून अजाणता व जाणता पालन न करण्याचे झालेले कोणतेही कृत्य.
- (इ) “प्रशासकीय आकार” म्हणजे या उपविधीच्या तरतूदीचे कोणत्याही व्यक्तीने पालन न केल्यामुळे त्याच्या निवारणार्थ नगर परिषदेला कराव्या लागणाऱ्या कामासाठी येणारा खर्च.
- (एफ) “मुख्य अधिकारी” म्हणजे अधिनियमाच्या कलम ७५ च्या तरतूदीनुसार नगरपालिका क्षेत्रासाठी नेमण्यात आलेला अधिकारी किंवा नेमणूक केली असल्याचे समजण्यात आलेला इसम.
- (जी) “घनकचरा” या संज्ञेत धूळ, राख, विटांचे तुकडे, चुना, काचेचे तुकडे, बागेतील किंवा तबेल्यातील केरकचरा, मोकळ्या भूखंडावरील केरकचरा, झाडे-झुडूपे, धूळ, राख, विटांचे तुकडे व दुर्गंधीयुक्त पदार्थ किंवा मलजल नसलेला कोणत्याही प्रकारचा केरकचरा यांचा समावेश होतो. तसेच या अधिनियमाच्या कलम २(१४) मधील घाणीचाही समावेश असेल.
- (एच) “घनकचरा व्यवस्थापन” घनकचरा व्यवस्थापनामध्ये—
  - (१) कचरा निर्मितीच्या जवळच्या ठिकाणी त्यांची साठवणूक.
  - (२) कचरा संकलन, वर्गीकरण व त्यावरील प्रक्रीया.
  - (३) रस्ते सफाई, वाहतूक नियोजनासह.
  - (४) घनकचराची विल्हेवाट यांचा समावेश होतो.
  - (५) नागरी घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ मधील विहित केलेल्या सर्व कर्तव्यांचा.
  - (६) महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगर अधिनियम, १९६५ मधील नमूद केलेल्या सर्व कर्तव्यांचा समावेश असेल.
- (आय) “ओला कचरा” अथवा “जैविक विघटन होऊ शकणारा कचरा” म्हणजे सुक्ष्म जीवांद्वारे ज्या पदार्थांचे विघटन होऊन सेंद्रिय खतांची निर्मिती होऊ शकते व यात फळे, भाजीपाला, पालापाचोळा, मांस, मासे यांच्या खाण्यात वापर करण्यासाठी उपयोगी भाग अलग केल्यावर अस्तित्वामुळे ओल्या झालेल्या कचराचा यात समावेश असणार नाही.

- (जे) “पालापाचोळा” या शब्दात झाडांच्या छाटलेल्या फांद्या, सुकलेली पाने, गवत यांचा समावेश असेल.
- (के) “धोकादायक (Hazardous) कचरा” किंवा उपशिष्ट याचा अर्थ पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम १९८६ (१९८६ चा २९) च्या कलम ६, ८ व २५ च्या तरतुदीनुसार केंद्र शासनाने केलेल्या धोकादायक अपशिष्ट (व्यवस्थापन व हाताळणी) नियम, १९८९ च्या नियम ३(आय) मध्ये विहित केल्याप्रमाणे असेल व यात खालील घरगुती (धोकादायक) घनकचऱ्याचा समावेश असेल. टॉर्चमध्ये वापरून झालेल्या बॅटरी, स्वयंपाकगृहात वापरली जाणारी रसायने, पावडरी वगैरे, मोटार गाड्यांच्या बॅटरीज, ऑईल फिल्टर वाहने सुस्थितीत ठेवण्यासाठी वापरलेले पदार्थ, रसायने विद्रावक पदार्थ व त्यांच्या साठवणूकीसाठी वापरलेली पात्रे, रासायनिक पदार्थांचा वापर असलेली प्रसाधने, जंतुनाशके, त्यांची रिकामी पात्रे, विजेची दिवे, टयुबलाईट वा तत्सम वस्तू, औषधे (मुदतबाह्य), रंग, तेले, वंगणे, हिंग वा त्या वस्तू ठेवलेली रिकामी पात्रे, छायाचित्रे तयार करण्यासाठी वापरली जाणारी रसायने, फोम पॅकेजिंग, थर्मामीटर किंवा पारा वापरलेली अन्य उपकरणे.
- (एल) “जैविक घनकचरा” म्हणजे मनुष्य प्राण्यांचा/जनावरांचा/पक्ष्यांच्या रोगाची चिकित्सा, औषधोपचार वा प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करताना वा या संबंधातील संशोधन/उत्पादन/चाचणीसाठी केलेल्या कार्यवाहीतून निर्माण झालेले/वापरलेले टाकाऊ पदार्थ.
- (एम) “सुका घनकचरा” म्हणजे जैविक विघटन होऊ शकणारा कचरा, पालापाचोळा, धोकादायक व जैविक कचऱ्या व्यतिरिक्त, घरातील/धंद्याच्या जागेतील/दुकानांच्या जागेतील कचरा मोकळ्या भूखंडावरील केरकचरा, झाडे झुडूपे, धुळ, राख, विटांचे तुकडे मात्र यात राज्य शासनाने वापरासाठी प्रतिबंध केलेल्या व पुनर्निर्माणासाठी उपयोगी नसलेल्या प्लास्टिकचा समावेश असणार नाही.
- (एन) “पुनरुत्पादनासाठी उपयुक्त कचरा” म्हणजे ज्याचा वापर करून उपयोगी पदार्थ निर्माण करता येणे शक्य असते यात कागद, काच, धातू, राज्य शासनाने वापरासाठी प्रतिबंध केलेले प्लास्टिक वगैरे गोष्टींचा समावेश होतो.
- (ओ) “डॅब्रिज” म्हणजे दगड, माती बांधकाम साहित्यातील पदार्थ.
- (पी) सार्वजनिक वाहतूक नियोजन म्हणजे सर्वसामान्य वाहतुकीकरिता सार्वत्रिक रस्त्यांवर नेमून दिलेल्या स्थळाव्यतिरिक्त उभे करण्यात आलेले कुठलेही वाहन. (दोन चाकी, तीन चाकी, चार चाकी वाहन), ढक्कल हातठेला, रिक्शा, व्यवसायाकरिता उभारण्यात आलेले शेड तसेच सार्वजनिक वाहतुकीस अडथळा करणारे मोकट जनावरे, बकरी व आरोग्यास बाधा ठरणारे डुकरे, मोकट कुत्रे इत्यादि.
- (क्यू) “घनकचरा व्यवस्थापन” म्हणजे घनकचरा गोळा करण्यापासून त्यांची अंतिम विल्हेवाट लावण्यापर्यंतची क्रिया व यात खालील बाबींचा समावेश असेल :-

- (१) घनकचरा निर्मितीच्या जवळच्या ठिकाणी त्यांची साठवणूक.
- (२) घनकचरा संकलन, वर्गीकरणे व त्यावरील प्रक्रिया.
- (३) रस्ते सफाई.
- (४) घनकचऱ्याची विल्हेवाट यांचा समावेश होतो.
- (५) नागरी घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ मधील विहित केलेल्या सर्व कर्तव्यांचा समावेश होतो.

(२) या उपविधीत वापरण्यात आलेल्या ज्या शब्दांचा व शब्दसमूहांचा अर्थ खंड (१) मध्ये समाविष्ट नसेल त्याचा अर्थ अधिनियमात ते ज्या अर्थाने वापरण्यात आले असतील तो समजण्यात येईल.

२. उपविधीची व अंमलबजावणी

- (१) नगर परिषदेच्या या हद्दीतील सर्व क्षेत्रासाठी व शहराबाहेरील परंतु नगर परिषदेच्या ताब्यातील सर्व क्षेत्रासाठी ते लागू असतील.
  - (२) नगर परिषदेतील त्या उपविधीच्या तरतूदी अंमलात आणण्याचे काम ज्या नगर परिषदेच्या प्राधिकाऱ्याकडे सोपविण्यात आले आहेत ते पुढील प्रमाणे आहे.
- (अ) अध्यक्ष/उपाध्यक्ष
- (ब) मुख्य अधिकारी
- (क) स्वच्छता निरीक्षक
- (ड) स्वच्छता अभियंता
- (झ) कर निरीक्षक
- (३) वरिष्ठ अधिकारी उपविधीच्या कलम २ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे नागरी घनकचरा व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीकरिता जबाबदार असतील.
  - (४) ही जबाबदारी पार पाडण्यासाठी संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी घनकचरा व्यवस्थापनाची नियोजनबद्ध पध्दत विहित करणे आवश्यक आहे.
  - (५) वरिष्ठ अधिकारी उपरोक्त उपविधीच्या अंमलबजावणीकरिता अधिनस्थ अधिकारी व कर्मचाऱ्यांना प्राधिकृत करू शकतील.

३. घनकचरा साठवण्यासाठी व विल्हेवाटीची पध्दत विहित करण्याचा नगर परिषदेचा अधिकार :

- (अ) ओला कचरा, पालापाचोळा, धोकादायक घनकचरा, जैविक घनकचरा, सुका घनकचरा, पुनरुत्पादनासाठी उपयुक्त घनकचरा, डेब्रिज अशा निरनिराळ्या प्रकारच्या घनकचऱ्यांचा साठवणुकीची व त्यांच्या विल्हेवाटीची पध्दत नगर परिषद आवश्यकतेनुसार तसेच क्षमतेप्रमाणे एकत्रीत किंवा वेगवेगळी विहित करील. या पध्दतींना योग्य ती प्रसिध्दी दिली जाईल.
- (ब) नगर परिषदेने उपविधीस मान्यता दिल्यानंतर सुका कचऱ्याच्या पुर्नवापरासाठीची उपयुक्तता लक्षात घेऊन त्यांचे आणखी वर्गीकरण करून त्यानुसार त्यांच्या स्वतंत्र साठवणुकीचे व विल्हेवाटीच्या पध्दतीबाबत आदेश देण्यास नगर परिषद सक्षम असेल.

४. घनकचरा साठविण्याची व विलगीकरण करण्याची सोय, विल्हेवाट लावण्याबाबतची मालक व भोगवटदाराची जबाबदारी :

- (१) नगर परिषद हद्दीतील प्रत्येक जागेच्या मालकावर/भोगवटादारावर त्यांचे ताब्यातील/वापरातील (जागा वापरात असली किंवा नसली तरीही) जागेतील घनकचऱ्याचे विहित करण्यात आलेल्या पध्दतीप्रमाणे वर्गीकरण करून साठवणूक करण्याचे व विल्हेवाट लावण्याचे बंधन असेल.
- (२) नगर परिषदेने कोणत्याही प्रकारचा घनकचरा घरोघरी जाऊन गोळा करण्याचे विहित केल्यास घरातील किंवा संस्थेतील कचरा नगरपालिकेचे कर्मचारी अथवा एजन्सीकडे विलगीकरण करून विहित केलेल्या वेळी सुपूर्द करणे जागेच्या मालकावर/भोगवटदारावर बंधनकारक राहिल.
- (३) जमा घनकचरा प्रत्येक मालक/भोगवटादारांनी, ओला व सुका कचरा यांच्यासाठी २ वेगवेगळ्या कचराकुंड्या ठेवेल. व अशा कचराकुंड्यात घनकचरा वेगवेगळा करून टाकण्याची जबाबदारी संबंधित मालकावर राहिल. एकत्रित घनकचरा सार्वजनिक जागेत टाकता येणार नाही. वर्गीकृत घनकचरा नगर परिषदेला देण्याकरिता गृहसंकुलांना वेगवेगळ्या कुंड्याची व्यवस्था करणे बंधनकारक राहिल.
- (४) रस्ते, पदपथ, सार्वजनिक बागा, शाळांचे आवार इ. सार्वजनिक जागेवर/गटार इ. मध्ये घनकचरा टाकता येणार नाही.

५. जैविक घनकचऱ्याची विल्हेवाट :

- (१) जैविक घनकचरा तयार होणाऱ्या प्रत्येक संस्थेच्या भोगवटादार/पालक, मनुष्य प्राण्याच्या आरोग्यावर तसेच पर्यावरणावर कोणताही परिणाम होऊ न देता अशा घनकचऱ्याची विल्हेवाट लावल्यास पूर्णतः जबाबदार आहे. वरील (१) संस्था शब्दात रुग्णालये, नर्सिंग होम्स, औषधालये, दवाखाने, दंतवैद्यकीय दवाखाने, पशुवैद्यकीय दवाखाने, पॅथॉलॉजिकल प्रयोगशाळा, रक्तपेढ्या व अशाच वा इतर कोणत्याही नावाने संबोधण्यात येणाऱ्या संस्थांचा समावेश करणे.
- (२) त्या घनकचऱ्याची विल्हेवाट लावताना (संरक्षण) अधिनियम, १९८६ व जैविक घनकचरा (व्यवस्थापन व हाताळणी) नियम, १९९८ च्या तरतूदीचे पालन करणे जागेचा भोगवटदार/मालक यांचेवर कायदेशीर बंधन आहे. जैविक कचरा नियमातील तरतूदी लागू होतील.

६. खाजगी बाजार व कत्तलखान्यात निर्माण होणारा घनकचरा :

- (१) अधिनियमातील कलम २६७ च्या तरतूदी अन्वये खाजगी बाजार व खाजगी कत्तलखाने उघडण्यास नगर परिषदेने दिलेल्या अटीनुसार अशा बाजारात/कत्तलखान्यात निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्याची विल्हेवाट लावण्याची जबाबदारी परवानगीधारकावर आहे.
- (२) अशा बाजारात/कत्तलखान्यात निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी पुरेशी यंत्रणा निर्माण करण्याची जबाबदारी परवानगीधारकावर असेल व या यंत्रणेसंबंधीचा तपशील मागणी करतानाच त्याने नगर परिषदेस पुरविणे आवश्यक आहे.
- (३) वरीलप्रमाणे पुरविण्यात आलेल्या तपशीलानुसार यंत्रणा कार्यरत आहे किंवा नाही हे तपासण्याचा नगर परिषदेचा अधिकार आहे.
- (४) आवश्यकतेप्रमाणे नगर परिषदेस या यंत्रणेबाबत कोणताही फेरफार सुचविता येईल व त्याप्रमाणे यंत्रणा सिध्द ठेवण्याची जबाबदारी परवानगीधारकावर असेल. घनकचरा उचलण्याचे कामातील त्रुटी परवानगीधारकाच्या निदर्शनास आणून दिल्यावर नगर परिषदेच्या सुचनेप्रमाणे यंत्रणेत आणखी वाढ करणे आवश्यक असल्यास ४८ तासात तशी सुधारणा करण्याचे परवानगीधारकास बंधनकारक आहे.

७. उद्योगधंद्यांपासून निर्माण होणारा घनकचरा :

- (१) उद्योगधंद्यांपासून निर्माण होणारा व धोकादायक नसलेला घनकचरा नगर परिषदेने ठरवून दिलेल्या जागी स्वखर्चाने वाहतूक करून विहित पध्दतीने जमा करण्याची जबाबदारी उद्योजकांची आहे.

(२) उद्योगधंद्यांपासून निर्माण होणारा घनकचरा गोळा करणे, साठविणे व त्याची विल्हेवाट लावण्याची जबाबदारी पर्यावरण (संरक्षण अधिनियम १९८६ खाली करण्यात आलेल्या घनकचरा (व्यवस्थापन व हाताळणी) नियम, १९८९ च्या तरतुदीप्रमाणे उद्योगधंद्याच्या जागेच्या मालक/भोगवटदाराची आहे.

८. मोठ्या प्रमाणात घनकचरा निर्माण होणाऱ्या संस्था, शाळा/महाविद्यालये/हॉटेल्स/गोटे/तबेले यांचेकडील घनकचऱ्याची विल्हेवाट :

(१) कोणत्याही संस्था/हॉटेल्स/वर्कशॉप/गोटे/तबेले/वसतिगृह/संकलन केंद्र व त्याचे अंतर्गत येणारे ट्रॉलर्स इ. ज्याठिकाणी मोठ्या प्रमाणावर घनकचरा निर्माण होतो त्या जागेत भोगवटादारावर/मालकांवर असा निर्माण झालेला घनकचरा नगर परिषदेने ठरवून दिलेल्या जागी स्वखर्चाने वाहतूक करून विहित पध्दतीने जमा करून त्याची विल्हेवाट लावण्याची जबाबदारी आहे. नगर परिषदेने निर्माण केलेल्या/देऊ केलेल्या सेवा सुविधांकरिता खालीलप्रमाणे सेवाशुल्क नगर परिषदेस भरणे आवश्यक राहिल व सेवाशुल्कात कालमानापरत्वे वाढ करण्यास सर्वसाधारण सभेचा ठराव करून अंमलबजावणी करण्यास नगर परिषद सक्षम आहे.

लॉजिंग बोर्डिंग, हॉटेल्स, रिसॉर्ट्स, सभागृह	: रुपये २०० प्रति महिना
रेस्टॉरेन्ट्स	: रुपये १०० प्रति महिना
स्टॉल्स/दुकान गाळे	: रुपये २० प्रति महिना
फेरीवाले	: रुपये १५ प्रति महिना
डेब्रिज (दगड, माती)	: रुपये ७०० प्रति ट्रॅक्टर ट्रिप रुपये १५०० प्रति टिप्पर ट्रिप
मांस (मटन) विक्रेते	: रुपये ५० प्रति महिना

९. मलमुत्र विसर्जन, थुंकीद्वारे तसेच घनकचरा टाकून सार्वजनिक ठिकाणची जागा दूषित न करणे :

- (१) प्रसाधन गृहाशिवाय इतर कोणत्याही जागा/रस्त्यावर मलमुत्र विसर्जन करता येणार नाही.
- (२) सार्वजनिक जागा, रस्ते यांचा वापर करणाऱ्या वाहनांतून प्रवास करणाऱ्या तसेच इतर कोणत्याही व्यक्तींना, थुंकीद्वारे तसेच घनकचरा, केरकचरा, कागद, प्लास्टिक, पाण्याच्या बादल्या, रस्ते/सार्वजनिक जागा/पदपथावर नेमून देण्यात आलेल्या कचरा कुंड्या व्यतिरिक्त, तसेच टोपल्या, स्थिर थुंकीदाण्याव्यतिरिक्त इतर ठिकाणी टाकून/थुंकीन सार्वजनिक जागा दूषित करता येणार नाही.
- (३) ज्या व्यक्तींच्या ताब्यातील चतुष्पाद प्राणी, जनावरे आहे त्या व्यक्तींनी चतुष्पाद प्राणी, जनावरे यांच्याकडून सार्वजनिक जागेच्या ठिकाणी/रस्त्यांवर पदपथांवर मलमुत्र विसर्जन होऊ नये यासाठी योग्य ती काळजी घ्यावी.
- (४) ज्या व्यक्तींच्या ताब्यातील चतुष्पाद प्राणी, जनावरांचा उपयोग व्यावसायिक कामासाठी केला जातो त्या व्यक्तींनी त्यांच्या ताब्यातील चतुष्पाद प्राणी, जनावरे यांच्याकडून सार्वजनिक जागेच्या ठिकाणी, रस्त्यांवर, पदपथांवर मलमुत्र विसर्जन होऊ नये यासाठी प्राण्यांच्या मलमुत्र विसर्जनाच्या विशिष्ट जागेवर सुरक्षित पिशव्या लावणे बंधनकारक आहे.
- (५) परवानाधारक असणारे व नसणारे असे फेरिवाले/भाजी व फळ विक्रेते/मस्त्य विक्रेते/चर्मोद्योगी/रसवंती गृह व इतर लहान विक्रेते इत्यादींनी त्यांच्या स्वतःच्या कचरादाण्या ठेवाव्यात. नंतर त्या विहित घंटागाड्यांमध्ये रिकाम्या करणे बंधनकारक आहे.

१०. भूखंडावर बांधकाम करतांना कचराकुंड्यासाठी राखीव जागा ठेवणे बंधनकारक :

- (१) नगर परिषद हद्दीतील ५०० चौ. मी. व त्यापेक्षा अधिक क्षेत्रफळाच्या भूखंडावर बांधकाम करतांना योग्य आकाराच्या क्षेत्रफळाची जागा कचरा साठवणुकीसाठी त्या भूखंडाचे क्षेत्रात राखीव ठेवण्याची मालकाची/विकासकाची जबाबदारी आहे.
- (२) जागेचे भोगवटादार हे राखीव जागेत नगर परिषदेने विहित केलेल्या संकल्पनेनुसार सुचविलेल्या, तयार केलेल्या किंवा पुरविलेल्या कचराकुंड्या वापरासाठी जबाबदार आहेत.
- (३) या जागेचा दुसऱ्या कोणत्याही कामासाठी उपयोग झाल्यास अन्य कोणत्याही अधिनियमाचा/नियमाचा उपद्रव समजला जाईल.

११. बांधकाम करतेवेळी मालक / भोगवटादाराची जबाबदारी :

- (१) मालक / भोगवटादारास कोणत्याही प्रकारचे साहित्य सार्वजनिक जागी / रस्त्यावर नगर परिषदेच्या परवानगी शिवाय ठेवता येणार नाही किंवा परवानगी व्यतिरिक्त रस्त्याच्या / सार्वजनिक जागेचा वापर रेंती व सिमेंट कालविणे, सिमेंट, विटा, खडी, लोखंडी सळ्या, इ. बांधकाम साहित्याच्या साठवणूकीसाठी करता येणार नाही.
- (२) डेब्रिजचे ढीग तसेच वाळू रस्त्यालगत, सार्वजनिक ठाकणी गटाराकडेस ठेवता येणार नाही.
- (३) डेब्रिजची साठवणूक करणे व योग्य विल्हेवाट लावण्याची जबाबदारी मालक / भोगवटादाराची आहे. बांधकाम उपविधी व देण्यात येणाऱ्या बांधकाम परवानगीतील तरतुदी अन्वये मालक / भोगवटादार यांना बांधकामासाठी निश्चित करून देण्यात आलेल्या सीमारेषेच्या आतच डेब्रिजची व्यवस्था करणे बंधनकारक आहे.

१२. मोठ्या प्रमाणावर गर्दी होणाऱ्या ठिकाणी फिरती शौचालये व कचरा कुंड्यांची आवश्यकता :

- (१) सार्वजनिक मेळावे, सभा अधिवेशने, यात्रा इ, ज्या प्रसंगी मोठ्या प्रमाणावर गर्दी होण्याची शक्यता आहे. त्या ठिकाणी जमीन मालकांनी / भोगवटादारांनी त्या समारंभाच्या / प्रसंगाच्या संयोजकाने फिरत्या शौचालयाची व कचराकुंड्यांची सुविधा उपलब्ध करणे बंधनकारक आहे.
- (२) अशा मेळाव्यासाठी जमणाऱ्या गर्दीच्या प्रमाणाचा अनुभव लक्षात घेऊन ही सुविधा खालील प्रमाणात उपलब्ध करून घेणे बंधनकारक आहे.

स्वच्छता गृहे (१,००० व्यक्तींसाठी)

(१)

पुरुष ३

स्त्रीया ३

अपंग १

कचराकुंड्या (१,००० व्यक्तींसाठी)

(२)

२ व्यक्तींसाठी ०.३० घनमीटर

क्षमता याप्रमाणे.

- (३) **घानपाण्याचे निःसारण**—(अ) निवासी जागेच्या मालकाने त्यांच्या जागेत निर्माण होणारे सांडपाणी सेप्टीक टँकचे आऊटलेटचे पाणी याची विल्हेवाट त्यांचेच जागेत (त्या क्षमतेचा) शोष खड्डा तयार करून लावणे.
(ब) व्यापारी संस्था, निवासी संकुल व हॉटेलचे सांडपाणी / सेप्टीक टँकचे आऊटलेटचे पाणी सांडपाणी प्रक्रिया सयंत्राद्वारे विल्हेवाट लावून पुर्नवापर करणे बंधनकारक राहिल.

१३. प्लास्टिकबाबत निर्बंध :

- (१) पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, १९८८ (१९८८ चा २९) च्या तरतुदीनुसार केलेल्या पर्यावरण (संरक्षण) नियम ४ च्या अधिकारात व अपरिशिष्ट प्लास्टिक नियम, २०१६ मध्ये नमूद असलेल्या व राज्य शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या निर्देशानुसार किमान विहित जाडी असलेले नवी प्लास्टिक व पुनर्चक्रित प्लास्टिकच्या पिशव्यांचे उत्पादन विक्री, आयात व पुरवठ्यावर बंदी घातलेल्या प्लास्टिकच्या कोणत्याही प्रकारच्या कचऱ्यात समावेश करता येणार नाही.
  - (२) वरील १ मधील निर्देशान्वये तसेच या उपविधी अन्वये प्लास्टिकच्या पिशव्या विकता येणार नाही.
  - (३) वरील १ मधील निर्देशान्वये तसेच या उपविधी अन्वये कोणत्याही वस्तू प्लास्टिकच्या पिशव्यांतून विकता येणार नाही.
  - (४) वरील १ मधील निर्देशान्वये तसेच या उपविधी अन्वये प्लास्टिकच्या कचऱ्यात समावेश करता येणार नाही.
  - (५) अपरिशिष्ट प्लास्टिक नियम, २०१६ अन्वये विक्रेते यांना मान्यताप्राप्त प्लास्टिक पिशवीतून वस्तुंची विक्री करावयाची असेल तर त्यापोटी दरमहा ४,००० रुपये नगरपालिकेकडे भरणे बंधनकारक राहिल.
- १४.**(१) वाहतूक नियोजन व मोकाट जनावरे व प्राण्यांबाबत वाहतूक नियोजना अंतर्गत शहरातील सर्व सार्वजनिक रस्त्यावर नरपालिका तथा पोलीस विभागाने नेमून दिलेल्या जागेव्यतिरिक्त स्वमालकीचे अथवा शासकीय सायकल, स्कूटर, बाईक, रिक्शा, बस, ट्रक, जीप, कार, मेटॅडोर, ढक्कल उभी करता येणार नाही.
- (२) व्यवसायाकरिता सार्वजनिक रस्ते, गल्ली, जागा येथे शेड उभारता येणार नाही तसेच ढक्कल लावून व्यवसाय करता येणार नाही.
  - (३) सार्वजनिक रस्ते, जागा इत्यादींवर मोकाट जनावरे सोडता येणार नाही. तसेच मोकाट कुत्रे व डुकरे सोडता येणार नाही.

१५. इतर प्रतिबंध :

- (१) उपविधीप्रमाणे गोळा करण्यात आलेला घनकचरा गाडीवर नेऊन देतांना व वाहतूक करतांना त्याचा कोणताही भाग रस्त्यावर मातीत वा दुसऱ्या कोणत्याही जागेत पडता कामा नये, असा घनकचरा सांडता येणार नाही.
- (२) गोळा करण्यात आलेला कचरा मालक/ भोगवटादार / कचरा वाहतूक करणारा कंत्राटदार व इतर कोणाही व्यक्तीने जाळता कामा नये.
- (३) घनकचऱ्यामधून पुनर्वापरासाठी योग्य असणाऱ्या वस्तू या बाबतीत नगर परिषदेने प्राधिकृत केलेली संस्था, व्यक्ती संकलित व वेगळ्या करून त्यांचा स्वतःसाठी विनियोग करू शकेल, मात्र सुक्या कचऱ्यामधून अशा वस्तू शोधण्यासाठी कचराकुंडीतील मोकळ्या जागेवर बाहेर काढता येणार नाही.
- (४) कोणत्याही जागेच्या मालकाने / भोगवटदाराने अधिनियम कलम २०४ च्या तरतूदीन्वये लेखी परवानगिशिवाय त्यांच्या खाजगी नालीतून पावसाचे पाणी वाहून नेणाऱ्या किंवा घाण पाण्याच्या निःसारणासही तरतूद केलेल्या योग्य नालीत सांडपाणी सोडता येणार नाही.
- (५) **व्यापारी सुविधांची नियमित तपासणी करण्याचे बंधन.**—नगर परिषद हद्दीतील सर्व रेस्टारेण्ट्स, लॉजिंग, बोर्डिंग खाद्यगृह यांची आरोग्याच्या दृष्टिने तपासणी आरोग्य निरीक्षक करतील व तपासणी अहवाल मुख्याधिकारी यांना सादर करतील.
- (६) **सार्वजनिक उपद्रव.—**

- (१) सार्वजनिक आरोग्याच्या परिरक्षणासाठी अधिनियम त्या खालील नियम तसेच इतर कोणतेही नियम व या उपविधीतील तरतूदींचे तंतोतंत पालन करणे ही प्रत्येक संबंधित व्यक्तीची विधिवत जबाबदारी आहे. असे असूनही जाणता व अजानता त्या तरतूदींचे पालन न झाल्यास त्याचा सार्वजनिक आरोग्यावर होणारा परिणाम विचारात घेता ही बाब सार्वजनिक उपद्रव या सदरात मोडेल.
- (२) वरील उपविधीतील मुद्दे क्रमांक ५ ते १५ तसेच इतर कोणत्याही अधिनियम, नियम यांवातिरिक्त होणारे उपद्रवही सार्वजनिक उपद्रवात मोडतील.
- (३) कोणत्याही सार्वजनिक जागेचा घनकचरा, मलमुत्र विसर्जन तसेच वरील उपविधीतील मुद्दे क्रमांक ५ ते १५ मधील बंधनकारक असणाऱ्या सर्व बाबी केलेल्या किंवा ठेवलेल्या आढळून आल्यास तद्विरुद्ध सिद्ध करण्यात येईपर्यंत त्या अशा जागेवर जागेच्या भोगवटादाराने / मालकाने ठेवले असल्याचे समजण्यात येईल.
- (४) व्यक्ती सज्जान असल्यास सोबतची सज्जान व्यक्ती वा तिही व्यक्ती अज्ञान असल्यास, तरतूदींचे उल्लंघन करणाऱ्या व्यक्तीचा पालक अशा कायदेशीर कार्यवाहीस पात्र राहिल.
- (५) वरील उपविधीतील मुद्दे क्रमांक ५ ते १५ चे उल्लंघन करताना कोणतीही व्यक्ती आढळल्यास नगरपालिका अधिनियमातील तरतूदीतील कलम २२९, १४९, १५०, १५०अ, १५२, १५३, १५७, १५६, १५९ तसेच मुंबई पोलीस अधिनियमातील तरतूदींच्या कलम ११५, ११६ व ११७ च्या अधीन राहून तसेच या उपविधीनुसार कायदेशीर कार्यवाही व दंड वसुलीस पात्र राहिल. या तरतूदींच्या अधीन राहून नगरपरिषदेस अधिकार असणाऱ्या बाबींमध्ये तडजोड शुल्काची वसुली केली जाईल.
- (६) वरील (५) मधील दंडात्मक कार्यवाही शिवाय नगरपरिषदेला सार्वजनिक उपद्रव झाल्यानंतर कराव्या लागणाऱ्या सफाईसाठी व अन्य उपाययोजनेसाठी येणारा खर्च हा संबंधितांकडून प्रशासकीय आकार म्हणून परिशिष्ट “अ” मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे वसूल करण्यात येईल.

परिशिष्ट “अ”

तपशील	उपविधीतील नियम	किमान आकार रुपये	कमाल आकार रुपये	देण्यात येणारी संधी	न.प. ने निश्चित करावयाचे दर
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
घनकचऱ्याचे विहित पद्धतीप्रमाणे वर्गीकरण, साठवणूक, विल्हेवाट न करणे.	४(१)	१००	१,०००	दोन वेळा	५००
नगरपरिषद कर्मचारी / ठेकेदार यांच्याकडे विहित वेळेत कचरा सुपूर्द न करणे.	४(२)	५००	१,०००	दोन वेळा	१,०००

परिशिष्ट "अ"—चालू

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
		रुपये	रुपये		रुपये
कचरा एकत्रित टाकणे किंवा सार्वजनिक ठिकाणी कचरा टाकणे.	४(३)	५००	५,०००	एक वेळा	१,०००
घनकचरा गटारात / व्हाळीत टाकणे (सांडपाणी व्यवस्थेत टाकणे).	४(४)	५०	५००	एक वेळा	५००
जैविक घनकचरा विल्हेवाटीबाबत भंग.	५(१, २)	५,०००	१०,००००	शुन्य वेळ	५,०००
खाजगी बाजार व कत्तलखान्यातील निर्माण होणाऱ्या विल्हेवाटीबाबतचा भंग.	६(१, २, ४)	५,०००	१,०००००	शुन्य वेळ	५,०००
मोठ्या प्रमाणावर घनकचरा निर्माण करणाऱ्या संस्थांकडून विल्हेवाटीबाबतचा झालेला भंग.	८	५,०००	१०,००००	शुन्य वेळा	५,०००
मलमुत्र विसर्जन व थुंकीद्वारे घनकचरा टाकून सार्वजनिक ठिकाणाची जागा दूषित करणे.	९(१, २)	५०	५००	एक वेळा	५००
चतुष्पाद प्राणी, जनावरे यांच्यापासून उपद्रव झाल्यास.	९(३)	१००	१,०००	दोन वेळा	१,०००
व्यावसायीकरीता वापर होणाऱ्या चतुष्पाद प्राणी / जनावरे यांच्यापासून उपद्रव झाल्यास.	९(४)	५००	५,०००	एक वेळा	१,०००
फेरीवाले, भाजी फळ विक्रेते यांनी स्वतःच्या कचरादाण्या न ठेवल्यास.	९(५)	५००	१,०००	एक वेळा	५००
गृहसंकुलाच्या जागेतील भोगवटदारांनी कचराकुंड्या वापराबाबत केलेला भंग.	१०(२)	५००	१०,०००	शुन्य वेळ	५,०००
कचराकुंड्यासाठी राखीव जागेचा भोगवटदाराने इतर कारणांसाठी उपयोग केल्यास.	१०(३)	५,०००	१०,००००	शुन्य वेळ	५,०००
सार्वजनिक रस्ते गटारे यामध्ये डेब्रिजचे ढीग टाकल्यास.	११(२, ३)	५००	१०,०००	शुन्य वेळ	५,०००
डेब्रिजच्या साठवणूक, विल्हेवाट याबाबतचा भंग केल्यास.	११(५)	५००	१०,०००	शुन्य वेळ	५,०००
मोठ्या प्रमाणावर गर्दी होणाऱ्या ठिकाणी फिरती शौचालय व कचराकुंड्या यांच्या आवश्यकतेनुसार उपविधीप्रमाणे उपलब्धता नसणे.	१२(१, २)	५,०००	१०,०००	शुन्य वेळ	५,०००
बंदी असणाऱ्या प्लास्टिक पिशव्यांचे उत्पादन.	१३(१)	५,०००	१०,०००	शुन्य वेळ	५,०००

परिशिष्ट "अ"—चालू

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
		रुपये	रुपये		रुपये
बंदी असणाऱ्या प्लास्टिक पिशव्यांचे आयात, पुरवठा व विक्री.	१३(२)	५,०००	१०,०००	शुन्य वेळ	५,०००
बंदी असणाऱ्या प्लास्टिक पिशव्यांतून वस्तु विकल्यास.	१३(३)	५०	५००	एक वेळा	५००
बंदी असणाऱ्या प्लास्टिक पिशव्यांचा कचऱ्यात समावेश केल्यास.	१३(४)	१०	१,०००	दोन वेळा	१,०००
खाजगी वाहतूक करतांना घनकचरा सांडणे.	१४(१)	५००	१०,०००	एक वेळा	५००
घनकचरा जाळणे.	१४(२)	५००	१०,०००	शुन्य वेळ	५००
घनकचऱ्याच्या पुनर्वापराबाबतचा भंग.	१४(३)	५०	५००	एक वेळा	५००
घाणपाणी निःसारणाच्या तरतूदीचा भंग केल्यास.	१४(४)	५००	१०,०००	शुन्य वेळ	५,०००
मोकळ्या भूखंडावरील केरकचरा, झाडे झुडूले, साफ करणे.		१ रु. प्रती स्वे. फुट	५ रु. प्रती स्वे. फुट	एक वेळा	५,०००
वाहतुकीस अडथळा करणारे व नेमून दिलेल्या जागेव्यतिरिक्त कुठलेही वाहन उभे करणे.		५००	१,०००	शुन्य वेळ	५००
वाहतुकीस अडथळा करणारी मोकाट जनावरे, उदा. गाई, गोन्हे, बैल, कुत्रे, मांजर, डुकरे, उंट, घोडे, हत्ती, म्हशी, सांड, हल्या, इ.		५००	१,०००	शुन्य वेळ	७००

वरील शासकीय आकारामध्ये संधी देताना प्रथम किमान प्रशासकीय आकार वसूल करून लेखी सक्त सूचना दिली जाईल व संधी दिल्यानंतरही भंग पुढे तसाच चालू राहिल्यास कमाल प्रशासकीय आकार वसूल केला जाईल. अधिनियमाच्या कलम १२२ अन्वये वरील प्रशासकीय आकाराच्या रकमेत कालमानापरत्वे बदल करण्यास उमरेड नगर परिषद सक्षम आहे. तसेच शुन्य वेळ संधी असणाऱ्या कुठल्याही नियम भंगास लेखी स्वरूपात नोटीस दिली जाणार नाही. तसेच उपरोक्त शास्तीच्या रक्कमेत सुधारणा करावयाची असल्यास नगर परिषदेच्या सर्वसाधारण ठराव आवश्यक राहिल.

(७) प्रशासकीय आकाराची वसुली उमरेड नगर परिषद अधिकार प्रदान करील ते प्राधिकारी / खाजगी ठेकेदार सार्वजनिक उपद्रव करणाऱ्या व्यक्तींकडून जागेवर प्रशासकीय आकार वसूल करण्यास सक्षम असतील मात्र याकरिता नगर परिषदेच्या प्राधिकृत छापील नमुन्यात आकार कशामुळे वसूल केला जातो, त्या कारणासह वसूल केलेल्या प्रशासकीय आकाराची पावती प्राधिकृत अधिकाऱ्याकडून / खाजगी ठेकेदाराकडून दिली जाईल.

(८) **रक्कम वसुली करण्याची पद्धत.**—वरील (६) मधील तरतूदीच्या अधीन राहून परिशिष्ट "अ", "ब" प्रमाणे जागेवरच प्रशासकीय आकार वसूल करता न आल्यास अधिनियमातील कलम १४९, १५०, १५२, १५५ व १५६ नुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

परिशिष्ट "ब"

वसुल करावयाचा प्रशासकीय आकार

किमान आकार (१) रुपये	कमाल आकार (२) रुपये	देण्यात येणारी संधी (३)	उपविधीतील नियम (४)	न.प. ने निश्चित केलेले दर (५) रुपये	तपशील (६)
१००	१,०००	दोन वेळा	४(१)	५००	घनकचऱ्याचे विहित पद्धतीने वर्गीकरण, साठवणूक, विल्हेवाट न करणे.
			९(३)	१,०००	चतुष्पाद प्राणी, जनावरे यांच्यापासून उपद्रव झाल्यास.
५००	१,०००	दोन वेळा	४(२)	१,०००	नगरपरिषद कर्मचारी / ठेकेदार यांच्याकडे विहित वेळेत कचरा सुपूर्द न करणे.
५००	१,०००	एक वेळा	९(५)	५००	फेरीवाले भाजी-फळे विक्रेते यांनी स्वतःच्या कचऱ्यादाण्या न ठेवल्यास.
५००	५,०००	एक वेळा	४(३)	१,०००	कचरा एकत्रित टाकणे किंवा कचरा सार्वजनिक ठिकाणी टाकणे.
५००	५,०००	एक वेळा	९(४)	१,०००	व्यावसायिकरित्या वापर होणारा चतुःष्पाद प्राणी (जनावरे यांच्यापासून उपद्रव झाल्यास).
५०	५००	एक वेळा	४(४)	५००	घनकचरा गटारात / व्हाळीत टाकणे (सांडपाणी व्यवस्थेत टाकणे).
५०	५००	एक वेळा	९(१, २)	५००	मलमुत्र विसर्जन व थुंकीद्वारे घनकचरा टाकून सार्वजनिक ठिकाणाची जागा दूषित करणे.
५०	५००	एक वेळा	१४(३) ५(१, २) ६(१, २, ४)	५००	घनकचऱ्याच्या पुनर्वापराबाबतचा भंग करणे जैविक घनकचरा विल्हेवाटीबाबत भंग खाजगी बाजार व कत्तलखान्यातील निर्माण होणाऱ्या विल्हेवाटीबाबत भंग.
			७(१, २)		उद्योगधंद्यापासून निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्याच्या विल्हेवाटीबाबत भंग.
५००	१,००,०००	शून्य वेळ	८	५,०००	मोठ्या प्रमाणात घनकचरा निर्माण करणाऱ्या संस्थांकडून विल्हेवाटीबाबतचा झालेला भंग.
			१०(१)		भूखंडावर बांधकाम करणारे मालक / भोगवटादार यांनी कचरा साठवणूकीसाठी राखीव क्षेत्र न ठेवणे.

परिशिष्ट "ब"—चालू

(१) रुपये	(२) रुपये	(३)	(४)	(५) रुपये	(६)
			१०(३)		कचराकुंड्यासाठी राखीव जागेचा भोगवटादारांनी इतर कारणासाठी उपयोग केल्यास.
			१०(२)		गृहसंकुलाच्या जागेतील भोगवटादारांनी कचराकुंड्या वापराबाबत केलेला भंग.
			११(१)	५,०००	मालक / भोगवटादारांनी बांधकाम साहित्य सार्वजनिक जागा / रस्त्यावर ठेवून केलेला भंग.
५००	१०,०००	शुन्य वेळ	११(२, ३) ११(३)		सार्वजनिक रस्ते, गटारे यामध्ये डेब्रिजचे ढीग टाकल्यास डेब्रिजची साठवणूक, विल्हेवाट याबाबतचा भंग केल्यास.
५,०००	१,००,०००	शुन्य वेळ	१२(१, २)	५,०००	मोठ्या प्रमाणावर गर्दी होणाऱ्या ठिकाणी फिरती शौचालये व कचराकुंड्या यांच्या आवश्यकतेनुसार उपविधीप्रमाणे उपलब्धता नसणे.
५,०००	१०,०००	शुन्य वेळ	१३(१)	५,०००	प्लास्टिक पिशव्यांचे उत्पादन.
५००	१०,०००	एक वेळा	१४(१)	५००	खाजगी वाहतूक करतांना घनकचरा सांडणे.
५००	१०,०००	शुन्य वेळ	१४(२)	५००	घनकचरा जाळणे.
५००	१०,०००	शुन्य वेळ	१४(४)	५,०००	घाणपाणी निःसारणाच्या तरतुदीचा भंग केल्यास.
५,०००	१,००,०००	शुन्य वेळ	१३(२)	५,०००	प्लास्टिक पिशव्यांची आयात, पुरवठा व विक्री.
५०	५००	एक वेळा	१३(३)	५००	प्लास्टिक पिशव्यांतून वस्तु विकल्यास.
१०	१,०००	दोन वेळा	१३(४)	१,०००	प्लास्टिक पिशव्यांचा कचऱ्यात समावेश केल्यास.
१ रु. प्रती स्वे. फुट	५ रु. प्रती स्वे. फुट	एक वेळा		५,०००	मोकळ्या भूखंडावरील केर कचरा, झाडे झुडूले, साफ करणे.
५००	१,०००	शुन्य वेळ		५००	वाहतुकीस अडथळा करणारे व नेमून दिलेल्या जागेव्यतिरिक्त कुठेही वाहन उभे करणे.
५००	१,०००	शुन्य वेळ		७००	वाहतुकीस अडथळा करणारी मोकटाट जनावरे उदा. गाई, गोरू, बैल, कुत्रे, मांजर, डुकरे, उंट, घोडे, हत्ती, म्हशी, सांड, हल्या इत्यादी.

नागपूर :
दिनांक १७ नोव्हेंबर २०१८.

अश्विन मुद्गल,
जिल्हाधिकारी,
नागपूर.